Тақриз

ба автореферати диссертатсияи Қаюмова Ҳурилиқо Тағайевна дар мавзуи «Нақши анъанаҳои халқи тоҷик дар ташаккули ватандӯстӣ, сулҳпарварӣ ва таҳаммулпазирии хонандагони синфҳои ибтидоӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01- Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот (илмҳои педагогӣ)

Тарбияи хонандагони синфҳои ибтидоӣ як вазифаи муҳим ва ҷиддии ҳар як ҷомеа мебошад. Анъанаҳое, ки аз давраҳои гузашта ба мо расидаанд, метавонанд таъсири амиқе дар тарбияи насли оянда гузоранд. Ватандӯстӣ, сулҳпарварӣ ва таҳаммулпазирӣ аз арзишҳои асосии хонавода ва ҷомеаи тоҷикон мебошанд. Ин арзишҳо дар тӯли садсолаҳо ҳамчун мероси фарҳангӣ ва иҷтимоии халқи тоҷик нигоҳ дошта шудаанд ва дар тарбияи хонандагони синфҳои ибтидоӣ нақши хеле муҳим мебозанд.

Сулҳдӯстӣ дар анъанаҳои миллии тоҷикӣ ҷойгоҳи хоссе дорад ва имрӯзу баъд аз ин ҳам мақоми худро аз даст нахоҳад дод.

Тоҷикон аз давраҳои гузашта бо ҷангу ҷидол ва таҳаввулоти сиёсӣ ошно мебошанд, ки дар онҳо бахши қобили мулоҳиза сулҳ ва оромиш дар байни мардум ва кишварҳо будааст.

Диссертант қабл аз ҳама, ҳангоми баррасии анъана ва арзишҳои миллӣ ба чанд нуқта ишора кардааст:

Адабиёти классикии тоҷику форс ҳамчун сарчашмаи парвариши эҳсоси ватандӯстию сулҳпарварӣ ва таҳаммулпазирӣ аз дидгоҳи унвонҷӯй дар мисоли навиштаҳои шоирони классик, монанди Рӯдакӣ, Фирдавсӣ, Ҷомӣ, Ҷалолиддини Балхӣ ва дигарон шарҳу тавзеҳ дода шудааст. Зеро адибони пешин дар заминаи анъана ва арзишҳои миллӣ эҷод намудаанд ва мавзуи сулҳ ва ягонагии халқҳоро хеле зиёд тарғиб кардаанд. Шеърҳои онҳо вобаста ба мавзуи сулҳ ва оромиш ҳанӯз то имрӯз ҳамчун сарчашмаи маънавии наслҳо хизмат мекунанд.

Қонунгузории анъанавӣ дар байни мардум ва ҳукуматҳои давру замон якчанд принсип ва муқаррароти ахлоқӣ ва ҳуқуқӣ ҷиҳати ҳифзи сулҳ ва оромӣ вуҷуд доштанд, ки ҳамчун арзишҳои асосии тарбияи маънавии хонандагони синфҳои ибтидоӣ истифода мешуданд.

Таҷрибаи таърихии сулҳпарварӣ низ дар масири таърих ба хотири тарбияи насли наврас дар рӯҳияи ватандӯстӣ, сулҳпарварӣ ва таҳаммулпазирӣ аз назари унвонҷӯй панаҳ намондааст. Қайд карда мешавад, ки тоҷикон ҳамеша дар пайи сулҳу оромӣ будаанд ва дар таҳқиқоти мазкур лаҳзаҳои муносиб ёдрас мешаванд.

Дар таснифоти унвонҷӯй ватанпарастӣ ва муҳаббат ба марзу буми Ватан ҷойгоҳи хеле муҳимро ишғол менамояд. Зеро Ватан ҳамчун хонаи ободу макони зист, сарзамини аҷдодию домони Модар, мазраи меҳру муҳаббат ва номӯсу ном, ҷойи парвариши ғуруру одамгарӣ ва хоки поки муқаддас муаррифӣ гашта, шеваҳои ҳифзи он дар амсилаи мушаххас пешниҳод гардидаанд. Унвонҷӯй хонаводаро ҳамчун ниҳоди муҳимми тарбияи дуруст дониста, имконоти гуногуни фарҳангию иқтисодии онро аз назар дур насохтааст. Аз ҷониби дигар таъкид мегардад, ки кӯдакон аз хурдсолӣ дар муҳити хонавода бо эҳсоси муҳаббат ба Ватан ва арҷгузорӣ ба арзишҳои миллӣ фаро гирифта шаванд.

Мақоми ҷашнҳои миллӣ ва таърихӣ чун «Наврӯз», «Меҳргон» «Сада» ва «Тиргон», ки мазмунан шодиву муҳтавои сулҳпарварӣ доранд, дар навиштаи унвонҷӯй ҳамчун омили муҳимми тарбияи эҳсоси ватанпарастӣ, сулҳпарварӣ ва таҳаммулпазирӣ баррасӣ гаштааст.

Ба хонандагони синфҳои ибтидоӣ дар хонаводаи тоҷик муҳаббат ба Ватан ва муҳаббат ба мардум таълим дода мешавад. Ба хонандагони синфҳои ибтидоӣ омӯзиши осор, фарҳанг ва шеваҳои мардумии тоҷикии махсус ҳамчун анъанаҳои дастҷамъӣ таълим дода мешаванд.

Рамзҳои Ватан (хусусан дар фарҳанг ва нигориш), масалан, дар сохтмон ва амалҳои ҳаррӯза бо муҳаббат ва шараф ба мактаббачагони хурдсол омӯхта мешаванд.

Таҳаммулгароӣ ва эҳтироми дигарон барои хонандагони синфҳои ибтидоии тоҷик ҳамчун меъёри рӯзгори иҷтимоӣ қабул шудааст. Он дар муносибат бо калонсолон, ҳамсолон, ҳамнишинон ва ҳамфарҳангиён як арзиши муҳимми ҷомеаи тоҷик буда, дар ҳар як хонавода ва ҷомеа омӯхта мешаванд, ки ба дигарон эҳтиром гузоранд.

Таҳаммулгароии тоҷикон асосан дар муносибати байни миллатҳо ва ҷамоаи гуногун бар асоси эҳтироми якдигар аст. Ин тасвири эътимод ва кӯшиш барои рушди дӯстии тамоми одамон дар раванди тарбияи хонандагони синфҳои ибтидоӣ нақши муҳим мебозад.

Нақши анъанаҳои миллии халқи тоҷик дар тарбияи сулҳдӯстӣ, ватанпарастӣ ва таҳаммулгароии мактаббачагони хурдсол хеле бузург аст. Ин анъанаҳо бар асоси таҷрибаҳои таърихӣ ва фарҳангии халқи тоҷик ба ҷомеаи муосир интиқол ёфта, имрӯз низ дар равандҳои тарбияи хонандагони синфҳоли ибтидоӣ боқӣ мемонанд. Аз ин рӯ, ҳифзи анъанаву фарҳанг ва расмҳои миллӣ дар тарбияи насли оянда муҳим аст ва метавонад ба ташаккули як ҷомеаи сулҳдӯст, таҳаммулгаро ва ватанпараст кӯмак намояд.

Автореферат ба талаботи муосири тадқиқоти илмӣ ҷавобгӯ буда, муаллиф сазовори гирифтани дараҷаи илмии матлуб мебошад.

Ҳамзамон, матни автореферат аз камбудиҳои мантиқӣ, имлоӣ ва техникӣ холӣ нест, ки албатта қиммати таҳқиқотро коҳиш намедиҳанд, вале бояд ислоҳ шаванд.

Хулоса, автореферати рисолаи Қаюмова Ҳурилиқо Тағайевна дар бораи мазмуни назариявии рисолаи илмии ӯ, ки моҳияти амалӣ дорад, тасаввуроти равшан медиҳад. Рисола кори илмию тахассусии анҷомшуда аст ва дар он дар асоси таҳқиқи муаллиф муқаррароти назариявӣ таҳия шудаанд, ки маҷмуи онро метавон ба сифати дастоварду муваффақияти унвонҷӯй арзёбӣ кард. Он ба талаботи бандҳои 31, 33, 34 ва 35 «Низомномаи додани дараҷаи илмӣ»-и Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки барои рисолаҳои докторӣ пешниҳод шудааст, ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дараҷаи илмии доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01- педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот мебошад.

Муқарриз
доктори илмҳои педагогӣ, профессори кафедраи психология ва сотсиологияи идоракунии Академияи идоракунии давлатии назди Президента Ҷумҳурии Тоҷикистон Файзализода Ҷумахон Хол

25 августи 2025.

Маълумот барои тамос:
Суроға: 734004,Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, кучаи С. Носир 33;
Тел:(+992322)2-21-89-56.моб.+922818-50-63-24
Суроғаи элктронӣ: f.jumfkhon@mail.ru.

Имзои профессор Ҷ.Файзализодаро тасдиқ менамоям:
Сардори Раёсати кадрҳо, коргузорӣ ва корҳои махсуси Академияи идоракунии давлатии назди Президента Ҷумҳурии Тоҷикистон Зоирхонзода Ф.З.
«25» 08 2025